

TÜRKİYE EKONOMİSİNE BAKIŞ

Ender YORGANCILAR
EBSO Yönetim Kurulu Başkanı

AUSTRALIA Independent state
Bermuda Dependency or area of special sovereignty
Tokyo / AZORES Island / island group
★ Capital

Scale: 1:50,000,000
Reference Projection:
Universal Transverse Mercator

ABD
FED'in son toplantısı'ndan sürpriz çıkmadı. Varlık alım programını 10 milyar dolar daha azalttı.

AB; Avrupa Merkez Bankası, son toplantısında gerekirse parasal genişlemeye daha hız vereceklerini açıkladı.

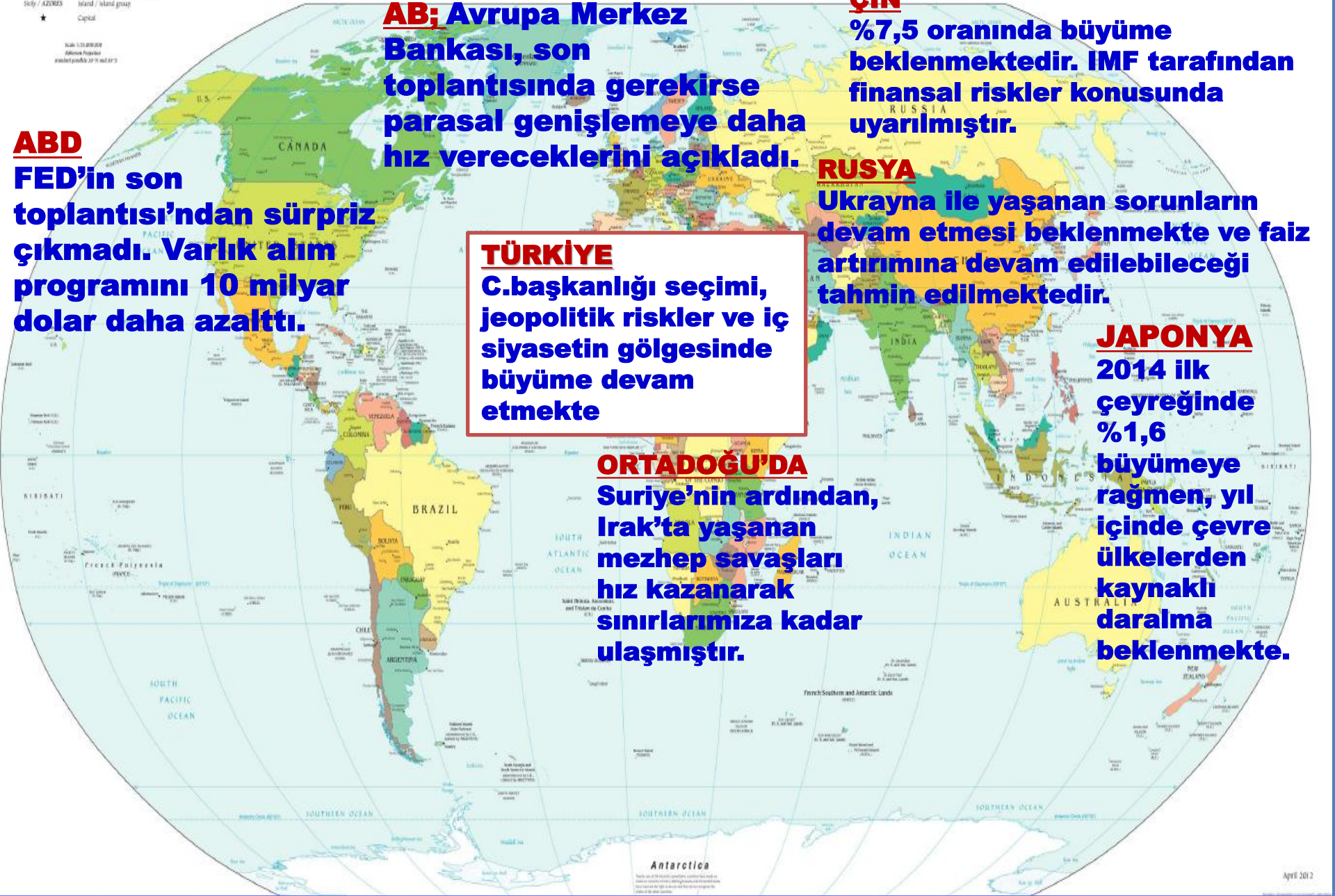
ÇİN
%7,5 oranında büyüme beklenmektedir. IMF tarafından finansal riskler konusunda uyarılmıştır.

TÜRKİYE
C.başkanlığı seçimi, jeopolitik riskler ve iç siyasetin gölgesinde büyüme devam etmekte

RUSYA
Ukrayna ile yaşanan sorunların devam etmesi beklenmekte ve faiz artırımına devam edilebileceği tahmin edilmektedir.

JAPONYA
2014 ilk çeyreğinde %1,6 büyümeye rağmen, yıl içinde çevre ülkelerden kaynaklı daralma beklenmekte.

ORTADOĞU'DA
Suriye'nin ardından, Irak'ta yaşanan mezhep savaşları hız kazanarak sınırlarımıza kadar ulaşmıştır.

ULUSLARARASI BAKIŞ

- Son açıklamaları ile Standard&Poor's ve Fitch Türkiye'nin yatırım yapılabilir pozisyonunu korusa da, Moody's kırılmalıkların altını çizmiş, Morgan Stanley, Türkiye için tavsiyesinin 'ağırlığını azalt'a indirmiştir.
- Derecelendirme kuruluşları tarafından yapılan açıklamalarda ve raporlarda; Türkiye'nin güçlü tarafının kamu dengeleri, zayıf tarafının da şirketlerin borçluluğu ile büyüme, kur ve faiz şoklarına olan kırılmalık olduğunun altı bir kez daha çizilmiştir.
- 2015 yılında Türkiye'nin ev sahipliğini yapacağı G20'nin Nisan ayındaki toplantısında da; özellikle üye ülkelerin, önümüzdeki 5 yıl içinde büyüme hızını %2'nin üstüne çıkarmasının ve bu amaçla da gerekli yapısal reformların tamamlanmasının önemi vurgulanmıştır.
- Dünya Bankası iç talepteki daralma nedeniyle, Türkiye için 2014 yılı büyüme tahminini yüzde 2,4 seviyesine indirmiştir.

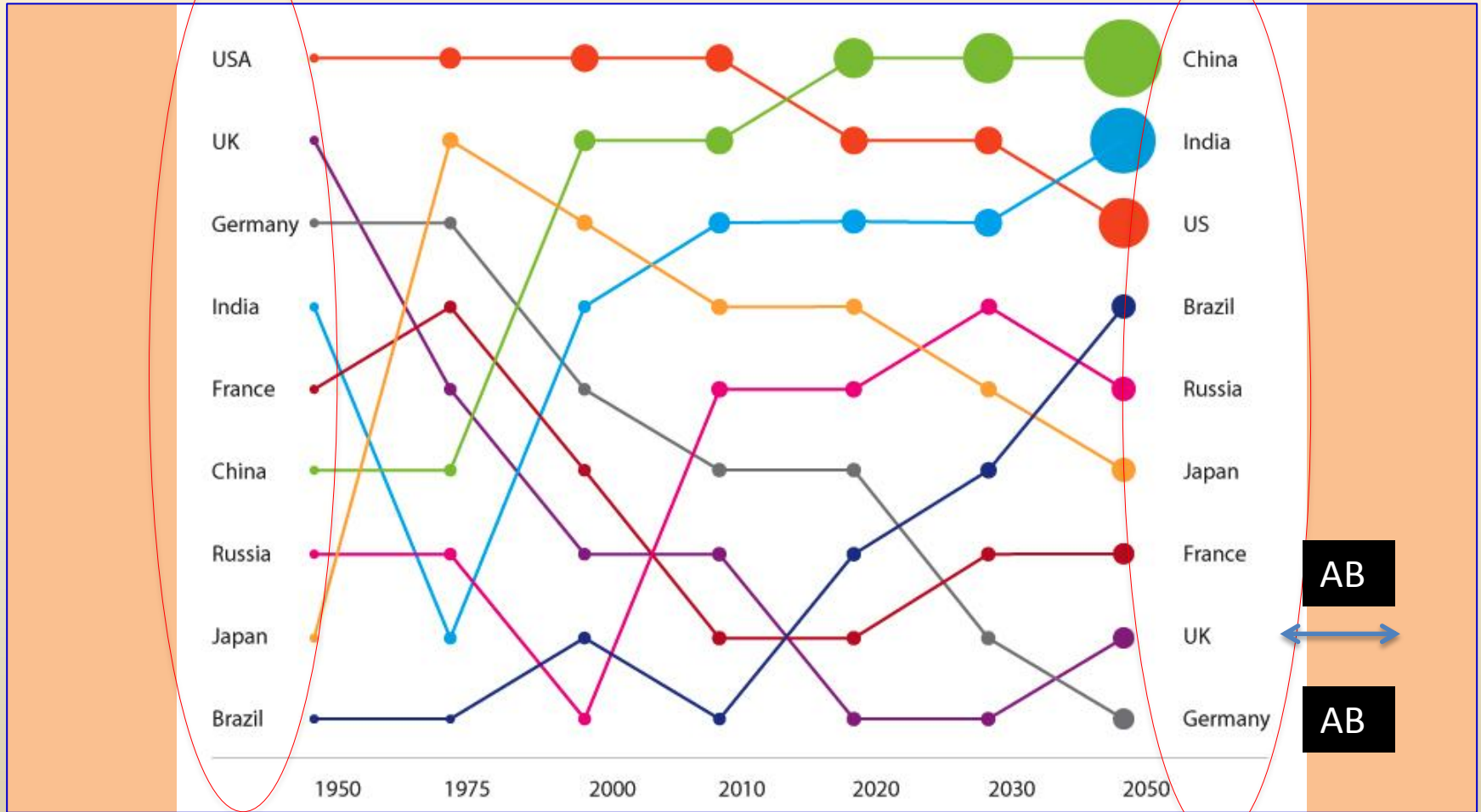
ULUSLARARASI PARA FONU (IMF) KÜRESEL FİNANSAL İSTİKRAR RAPORU

- Fed'in çıkış stratejisinin önemli yan etkilerinin görülebileceği,
- ABD'de piyasa likiditesinin zayıflamasının ekonomik şoklara neden olabileceği,
- Dünya piyasalarının likidite yerine büyüme odaklı hale gelmesi gerektiği,
- Ukrayna riskinin artması halindeyse finansal istikrar için tehdit oluşturacağı,
- Euro Bölgesi'nde bankaların sağlamlığına ilişkin politikaların hızlandırılması gerektiği,

Gelişmekte olan ülkelerde;

- Makroekonomik dengesizliklerin arttığı,
- Reel sektörün, orta ölçekli şokları kaldırabileceği,
- Özel sektör borcunun ülke ekonomilerini kırılganlaştırdığı belirtilmiştir.

DÜNYA EKONOMİSİNDEKİ DÖNÜŞÜM

TÜRKİYE'NİN RİSKLERİ

KIRILGAN BEŞLİ VE DIŞ BORÇ/İHRACAT ORANLARI (%)

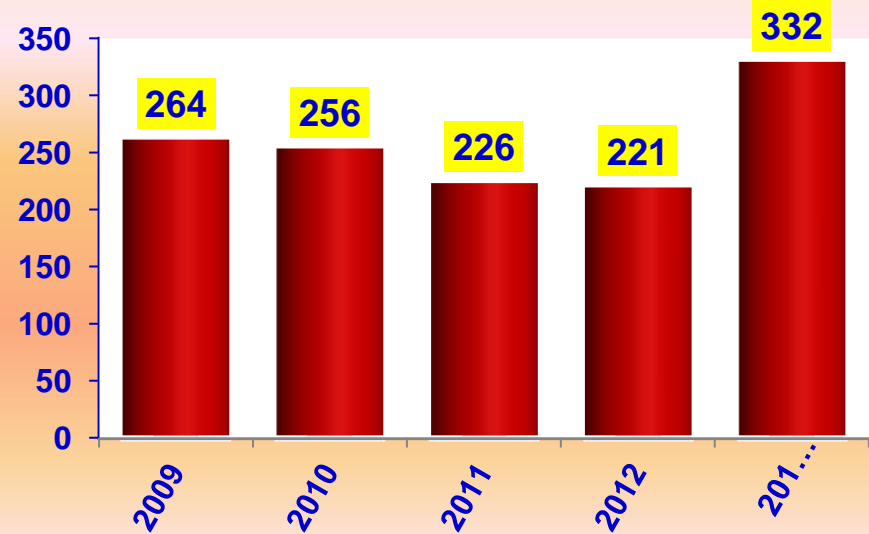
Ülkeler	2012 Milyar Dolar		
	Dış Borç	İhracat	Dış Borç/İhracat (%)
TÜRKİYE	337,4	152,5	221
Brezilya	440,4	242,6	181
Hindistan	379	294,2	129
Endonezya	254,8	188,5	135
G. Afrika	137,5	87,3	157

Toplam dış borç stokunun ihracata oranı yüksekse, ödeme kapasitesi düşüktür. Türkiye'de bu oran %221'dir ve yüksektir. Bu da ödeme kapasitesinin düşük olduğunu göstermektedir.

Son 5 yılın en yüksek oranına sahiptir.

Kaynak: Dünya Bankası, DTÖ

Türkiye'nin Dış Borç/İhracat (Milyar \$)

REEL SEKTÖRÜN DÖVİZ POZİSYON AÇIĞI (Bir Önceki Yıla Göre Değişim Oranları %)

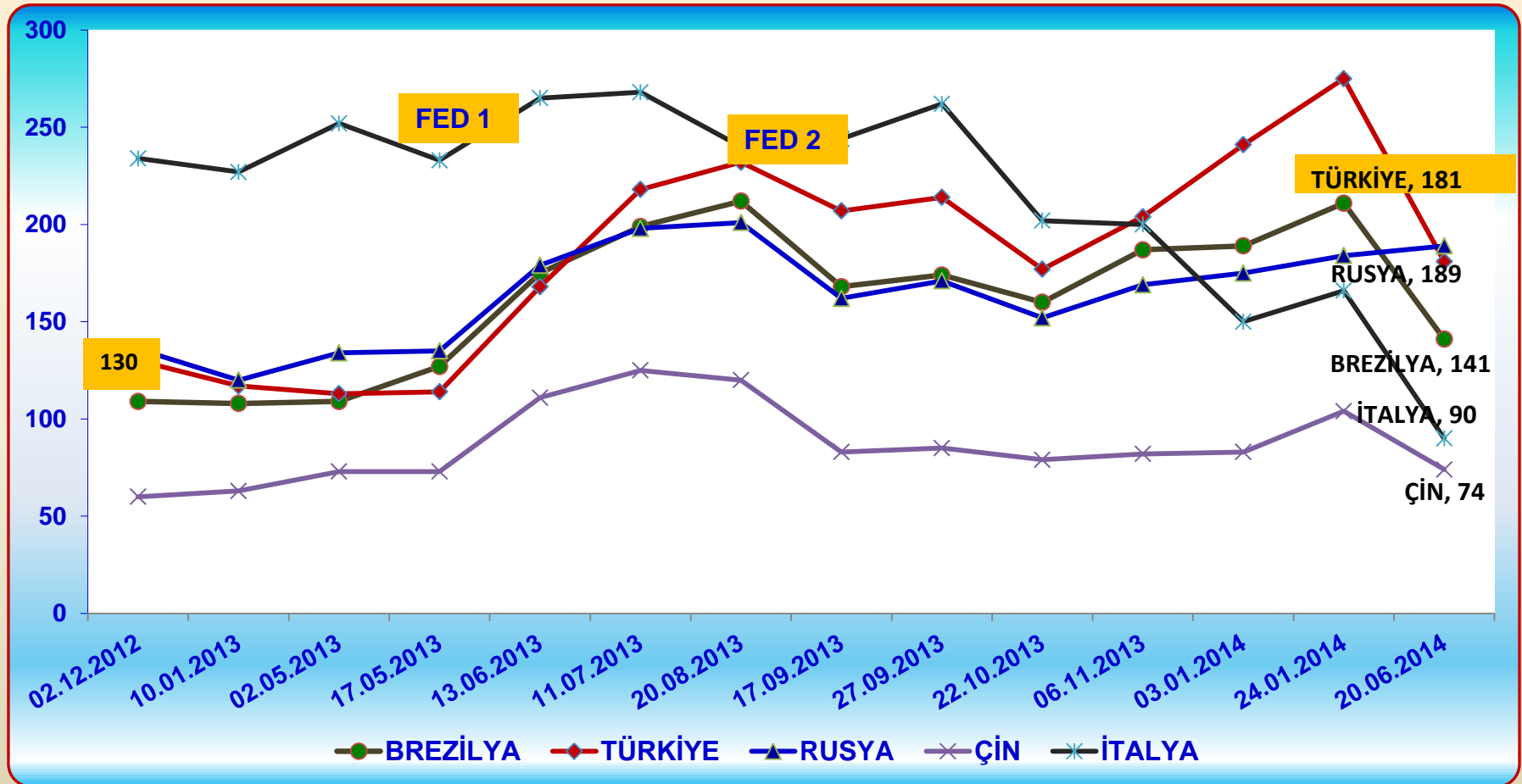
ARTIŞ ORANLARI (%)	2008	2009	2010	2011	2012	2013
VARLIKLAR	%5,69	%3,24	%1,33	% -7,20	%10,77	%7,0
YÜKÜMLÜLÜKLER	%16,77	% -2,63	%19,49	%13,66	%12,59	%18,0
Nakdi Kredi Yükümlülüğü	%18,75	% -3,35	%19,57	%13,74	%12,86	%17,21
DÖVİZ POZİSYONU AÇIĞI	%32,42	% -9,25	%42,80	%32,66	%13,75	%24,83
DÖVİZ POZİSYONU AÇIĞI (Milyon Dolar)	-71.324	-64.723	-92.423	-122.609	-139.469	-174.094

Kaynak: TCMB

Kurlarda yaşanan dalgalanmalardan sanayicinin maliyeti katlanarak artmıştır.

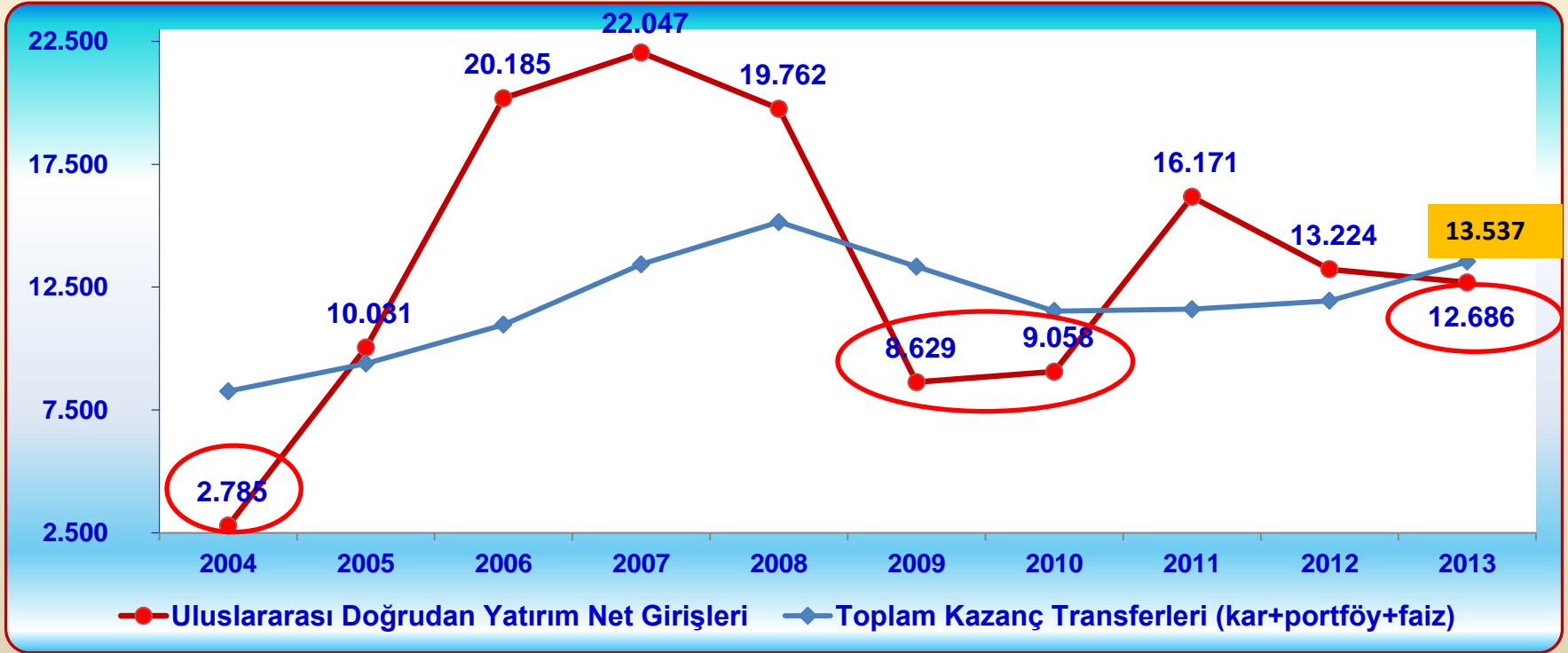
GELİŞMEKTE OLAN ÜLKELERİN RİSK PRİMİ (CDS*)

Kaynak: Bloomberg

Uluslararası piyasalarda büyük bir dikkatle izlenen CDS endeksi, özellikle yabancı yatırımcıların öncelikle izlediği bir değerdir. 2012 sonunda 130 olan Türkiye'nin CDS endeksi, bugün Ukrayna hamlesiyle, ekonomik boykota maruz bırakılan Rusya'yla aynı seviyede yer almaktadır.

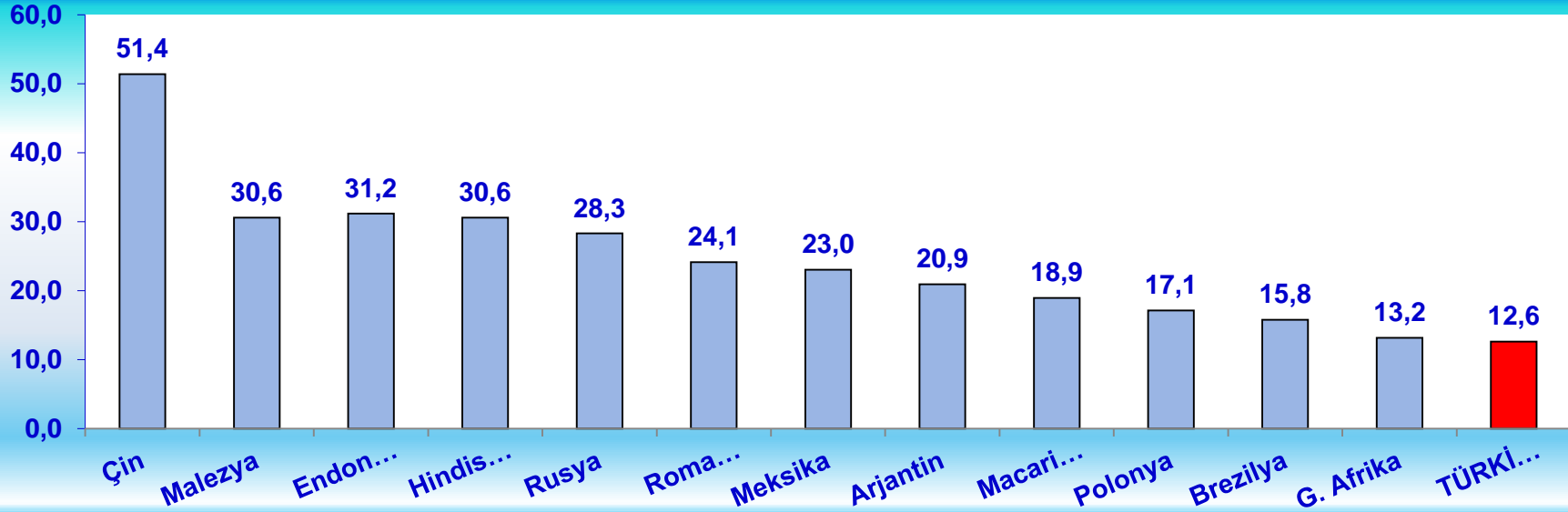
ULUSLARARASI DOĞRUDAN NET YATIRIM GİRİŞLERİ VE KAZANÇ TRANSFERLERİ (Milyon \$)

Kaynak: TCMB

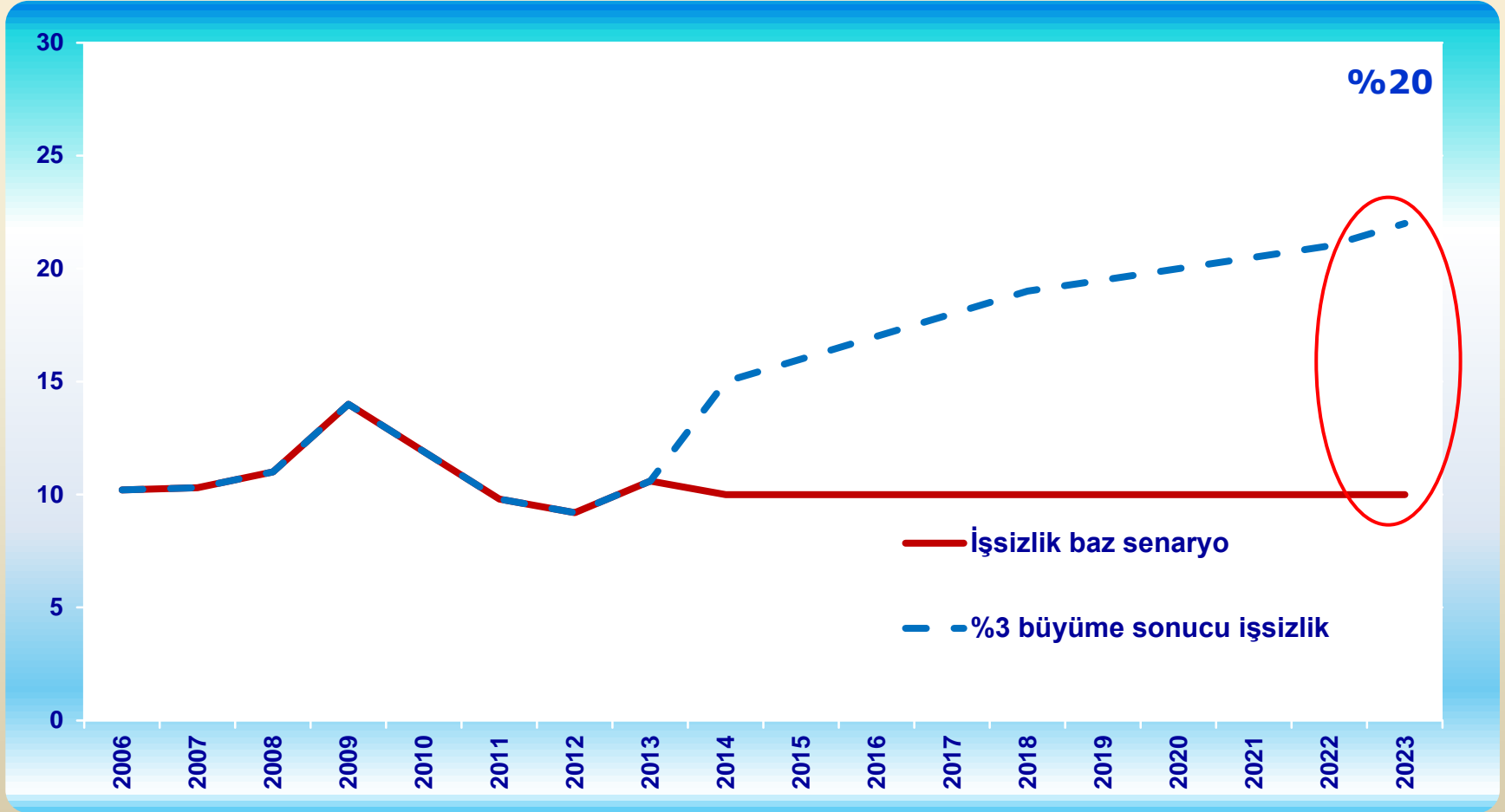
Son 10 yılda, uluslararası net yatırım girişleri 2001 krizi sonrası, 2008 küresel kriz sonrası ve 2013 yılında yabancıların kazanç transferlerinin altında seyretmiştir.

TASARRUF ORANI/GSYİH (%)

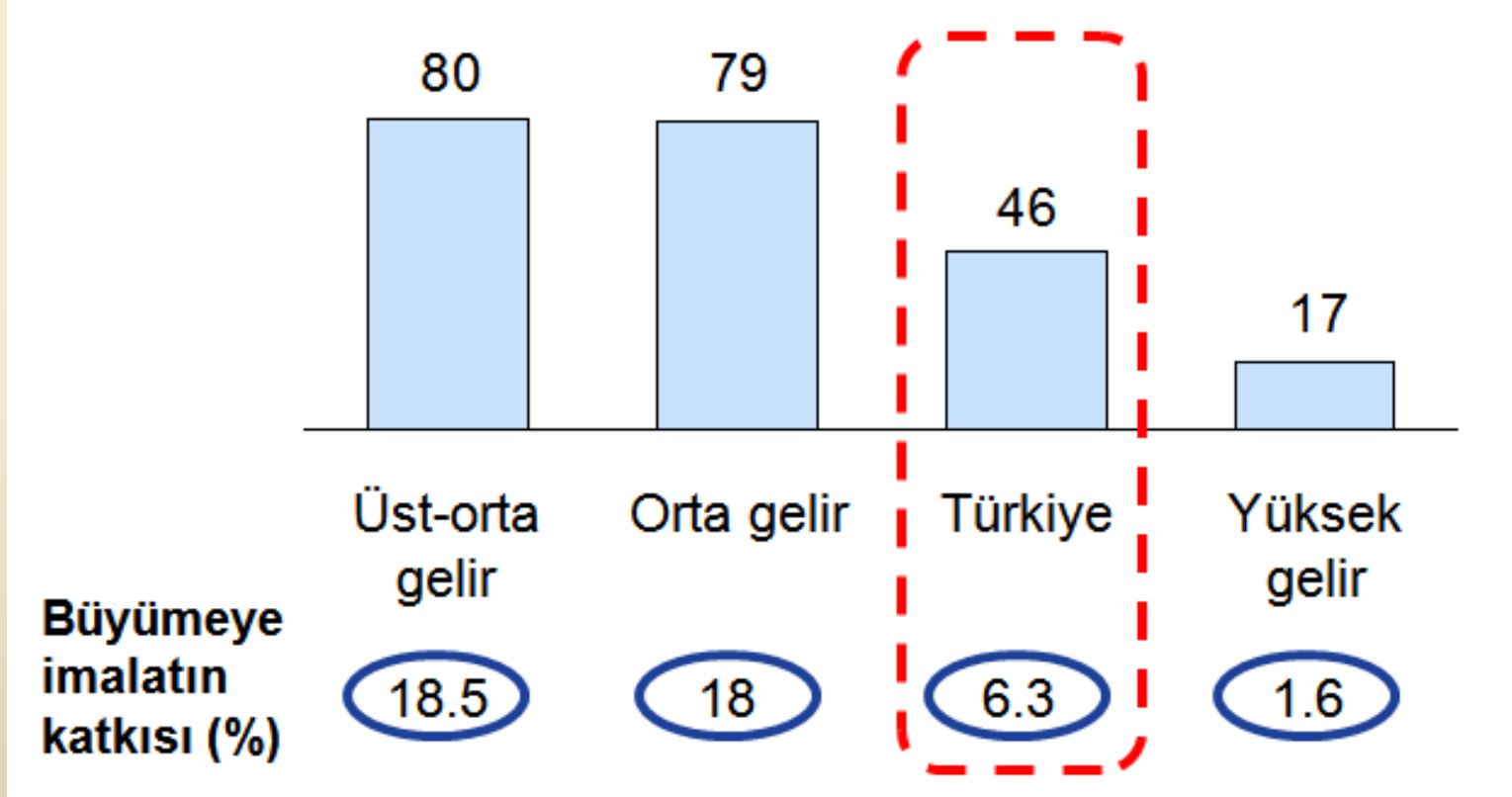
Düsseldorf'ta bir banka duvarında :
**"Bu masal asla gerçekleşmez.
Dolayısıyla hayat öğretir ki; akıllı ve tasarruflu ol"**

İŞSİZLİK ARTIŞ EĞİLİMİNDE

İMALATTAN ÇIKIŞ HIZI ENDİŞE VERİCİ

Seçilmiş ülke gruplarında ve Türkiye'de 2000-2010 dönemindeki toplam büyüme (%)

İŞSİZLİĞİN BOYUTU

ELEMAN ARANIYOR

TERCİHEN İNGİLİZCE
BİLEN

Yapacağınız işle bir
ilgisi yok ama, bu sıra
herkes ingilizce bilen
eleman arıyor. Bir
bildikleri olmalı.

GARSON ARANIYOR

ŞARTLAR:

1. KPSS den 50 ve üzeri puan almış
olmak.
2. En az bir yabancı dili orta derecede
bilmek.
3. Atletik bir yapıya sahip olmak.
4. Bekar olmak.

UKRAYNA-RUSYA ENERJİ HATTI

Ukrayna üzerinden gelen doğalgaz ana boru hatları

ÜLKE

Ukrayna üzerinden en çok Rus gazı alan AB ülkeleri

Rusya'dan ithal edilen gaz kullanımı (%)

Ukrayna'nın Politik ve Kültürel Ayrışması

Rusya-AB çekişmesinin temel sebebi DOĞALGAZ

58%

66%

Ukrayna tarafından tüketilen ve Rusya'dan ithal edilen doğalgaz oranı

Rusya tarafından AB'ye Ukrayna üzerinden ihraç edilen doğalgaz oranı

GELECEK SENARYOSUNDA ENERJİ KİLİT SEKTÖR

Türkiye;

- Enerji tüketiminde 23. ülke,
- Dünyanın 7. büyük jeotermal enerji potansiyeline sahip,
- Güneş enerjisinde, büyüme hızı ve enerji talebi artışında Çin'den sonra ikinci sırada,
- Rüzgar enerjisinde kurulu kapasite açısından 17. sırada,
- Rüzgar enerjisi potansiyelinin sadece %5'ini kullanmasına rağmen rüzgar santrallerindeki artış oranı açısından dünyada 1. sırada,
- Yenilenebilir enerji kaynakları potansiyelinin; hidroelektrikte %36'sı, rüzgar enerjisinde %2,8'i, jeotermalde %16'sı işletilmektedir.
- Türkiye'de kurulu gücü 2.312 MW olan işletmede bulunan 61 rüzgar enerjisi santraline karşılık, İspanya'da 967 santralde 22.796 MW, İtalya'da 342 santralde 8.144 MW ve Yunanistan'da 137 santralde toplam 1.749 MW kurulu güç mevcuttur.
- Maden üretiminde dünyada 28. ülke olup, dünyadaki bor rezervlerinin %72'sine, mermer rezervinin %33'üne, bentonit rezervlerinin %20'sine ve perlit rezervlerinin yarısından fazlasına sahiptir.

Diğer yandan;

Dış Ticaret Açığının %72'si Enerji ithalatından kaynaklanmakta

(2010-2030) için 20 Yıllık Talep Artış Tahmini:

Dünya: %1,65

Türkiye: % 4

2023 yılında enerji üretiminin yenilenebilir kaynaklardan sağlanması hedeflenmektedir.

ABD-AB SERBEST TİCARET ANLAŞMASI

AB'YE EN FAZLA İHRACAT YAPAN İLK 7 ÜLKE	İHRACAT MİLYON EURO	AB'DEN EN FAZLA İTHALAT YAPAN İLK 7 ÜLKE	İTHALAT MİLYON EURO
1.ÇİN	289.927	1.ABD	291.901
2.RUSYA	213.257	2.ÇİN	143.876
3.ABD	205.794	3.İSVİÇRE	133.342
4.İSVİÇRE	104.544	4.RUSYA	123.266
5.NORVEÇ	100.437	5.TÜRKİYE	75.200
6.JAPONYA	63.813	6.JAPONYA	55.490
7.TÜRKİYE	47.812	7.NORVEÇ	49.822

Kaynak:Dünya Ticaret Örgütü

ABD'NİN AB'YE İHRACAT VE İTHALATINDA İLK 5 ÜRÜN

Makine ve ulaşım araçları

Kimyasal ürünler

Muhtelif imalat ürünler

Mineral petrol ve yağ ürünleri

Başlıca sınıflandırılmış mamul mal

Dünyanın en büyük serbest ticaret anlaşması ile doğuya kayan üretim ve ticaretin rotası değişebilecektir. ABD'nin önce Pasifik ardından AB ile yapacağı anlaşma dünya ekonomisinin %70'ini kapsamaktadır. Zira 20 milyar dolar ticaret hacmine sahip Türkiye-ABD ilişkileri, anlaşma sonrasında Türkiye aleyhine büyük zarar görecektir, Türkiye ABD için açık pazar haline gelebilecektir. AB'yle ABD arasında şu anda ortalama yüzde 3 olan gümrük duvarı sıfırlanacaktır. Türkiye de eş zamanlı olarak ABD ile STA müzakerelerine başlamalıdır.

17. Büyük Ekonomi Türkiye

- İş Yapma Endeksinde 132./189
- Rekabet Endeksinde 44./144
- İnovasyon Endeksinde 68./142
- İnsani Gelişme Endeksi 90./187
- Tasarruf Oranında 130./174
- Demokrasi Endeksinde 88./167

17. Büyük Ekonomi Türkiye

1. Avrupa insan hakları mahkemesinde en çok ceza almada 1.
2. Sosyal Gelişim Endeksinde 132 ülke arasında 64.
3. OECD İyi Yaşam Endeksinde 34 ülke içinde sonuncu
4. Özgürlükler endeksinde en kötüler arasında
5. Gelir eşitsizliği endeksinde OECD'nin en kötüsü
6. Dünyanın ilk "Kölelik Endeksi"nde 162 ülke arasında 90.
7. Kadınların işe katılımında 166 ülke içinde 155.
8. Eğitim harcamalarında 171 ülke içinde 144. sırada

YAKIN GELECEĞİ ŞEKİLLENDİRECEK BUGÜNÜN GÜNDEM MADDELERİ

- 1.Seçim sürecinin Türkiye'nin siyasi ve ekonomi geleceğine yansımaları,
- 2.AB normları çerçevesinde, demokrasi ve hukuk alanındaki açıklarımız,
- 3.Bariş sürecinin uzaması,
- 4.AB ve ABD'de toparlanma güçlenirken, sınır komşularımızda bitmeyen sorunlar ve jeopolitik riskin mevcudiyeti
- 5.32 yılda 16 kere değişen Anayasa'nın ve 11 yılda 13 kez değişen eğitim sisteminin gelecek Türkiye'sinden uzak kalması

O NEDENLE DİYORUZ Kİ:

Türkiye demografik, jeopolitik ve doğal kaynaklar avantajını kaybetmeden; Güçlü bir ekonomi için

- Nitelikli nüfus yetiştirmeye yönelik **EĞİTİM REFORMU**
  - Vergi adaletsizliğini ve kayıt dışılığı önleyerek, tasarrufa yönelten **VERGİ REFORMU**
  - Hak aramayı kolaylaştıran **HUKUK REFORMU**
  - Kurumsal Yapısını Güçlendirecek **ANAYASA** ve Her Platformda Karşımıza Çıkan **KALİTELİ DEMOKRASİ**
- için mutlaka harekete geçilmelidir.

1. Süreç itibari ile JEOPOLİTİK RİSK,
  2. FED kararları ile EKONOMİK RİSK
  3. Toplumsal baskılarla AYRIŞMA RİSKİ
  4. Seçimler nedeniyle politikacıların olası SERT ve KESKİN ÜSLUPLAR
- Hususlarında daha dikkatli olunması gereken bir dönemdeyiz.

100 BÜYÜK FİRMA DEĞERLENDİRMESİ

2013 YILI 100 BÜYÜK FİRMA DEĞERLENDİRMESİ

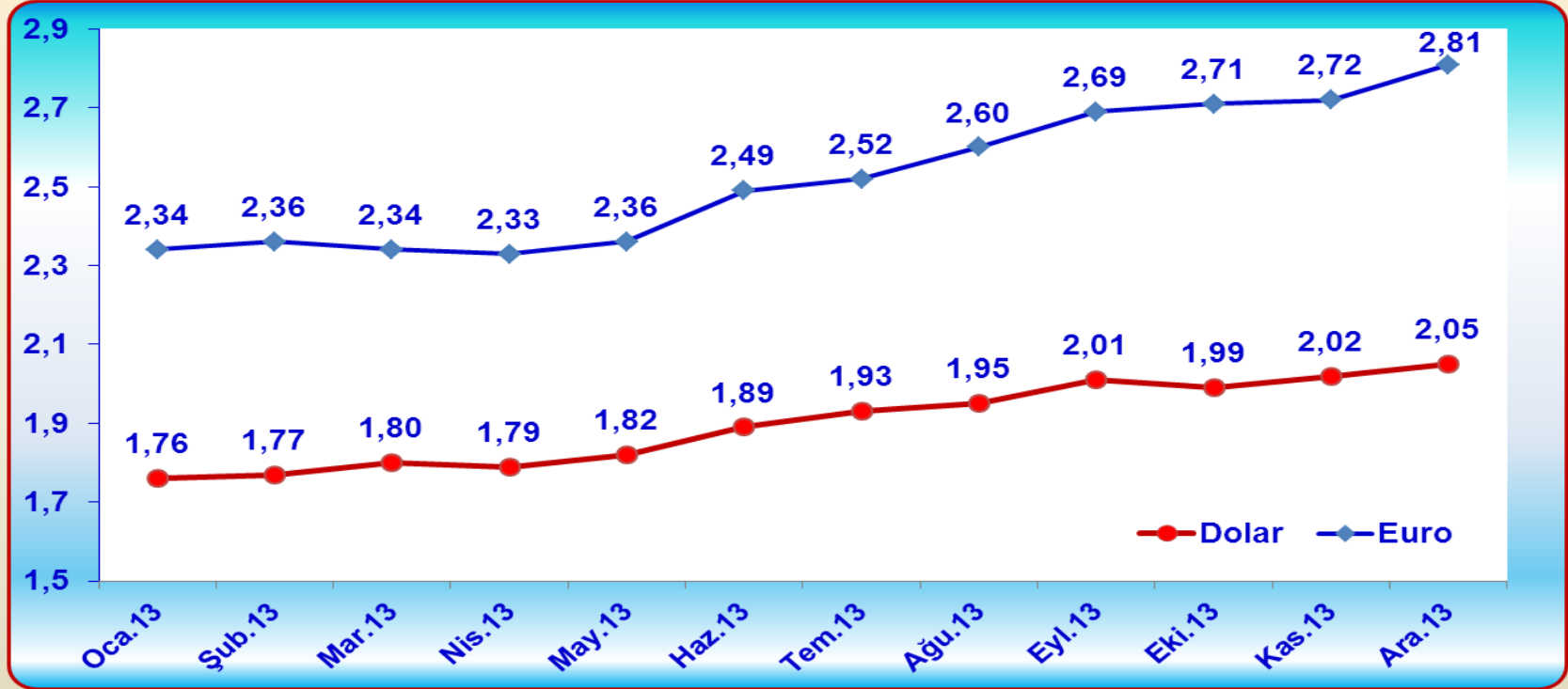
2013 SONUÇLARI İÇİN GENEL DEĞERLENDİRME:

- 2010 ve 2011 yıllarında; hem Türkiye ekonomisi, hem de firmalarımız oldukça başarılı bir performans sergilemişti.
- 2013 yılına baktığımızda, Türkiye ekonomisinin karnesinde bozulma emareleri açıklanan rakamlarla ortaya çıkmıştı. Özellikle ihracat ve borçlardaki olumsuz durum firmalarımızın performanslarını da olumsuz etkilemiştir.
- Firmalarımızın %213 oranında artan zararı ve %25 oranında azalan net karı, reel sektörün çalışma ortamı ve geldiği noktayı ortaya koyması açısından dikkat çekicidir.

2012 yılına göre 2013 yılında 100 Büyük Firma'da; (Cari veriler)

Üretimden Satışlar	%5,5				
Ciro	%4,9		Net Kar	%-25,4	
Zarar	%213,6		İthalat	%-3,7	
Faiz Gideri	%15,5		İhracat	%-18,7	
Borçlar	%33,5		Net Katma Değer	%-5,2	
Ar-Ge Gideri	%9,4				
Diğer Gelir	%31,9				
İstihdam	%6,4				
Özsermaye	%3,1				

2013 YILINDA KURDAKİ DEĞİŞİM (%)

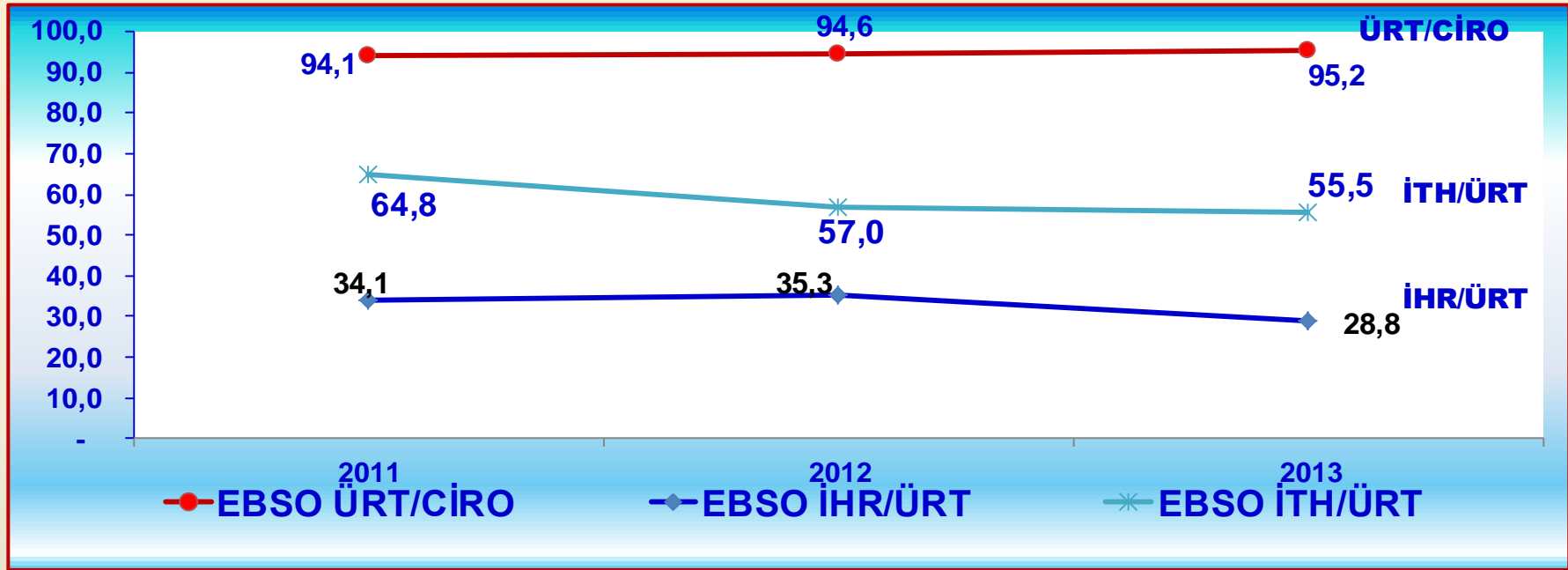

2013 Ocak ayında 1.76 olan dolar kuru, Aralık ayını 2.05 ile kapatmıştır. Yani sanayici yıl içinde %16,4 kur artışı ile karşı karşıya kalmıştır.

Benzer şekilde, 2,34 ile yıla başlayan Euro, 2.81 ile yılı kapatmıştır. Bu da %20'lik bir artış anlamına gelmektedir.

Üyelerimizin karşı karşıya kaldığı zararın ana kaynağı %68 oran ile kambiyo zararıdır.

2013 YILI 100 BÜYÜK FİRMA DEĞERLENDİRMESİ

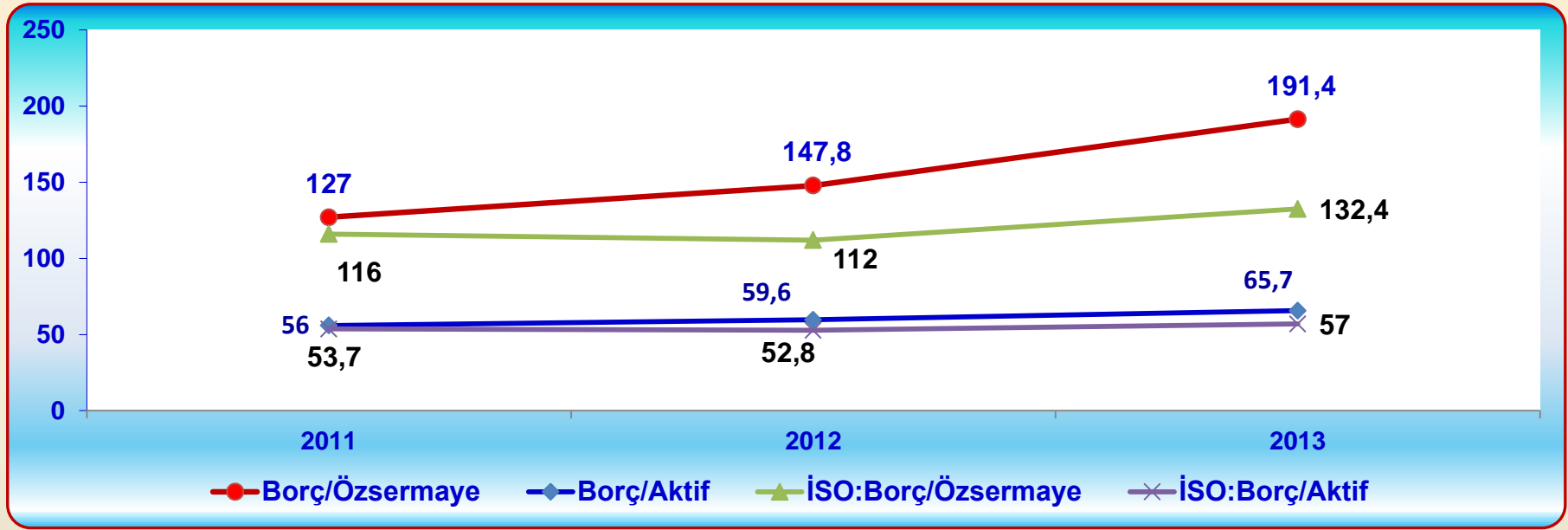

Üretim içinde hem ithalatın payının, hem de ihracatın payının azalıyor olmasının gerisinde kur artışları ve iç talep çekişli büyümenin etkisi bulunmaktadır.

100 dolarlık üretim için firmalarımız 55,5 dolarlık mal ithal etmiştir. Bu önceki yıla göre düşük bir oran olmakla birlikte dış girdi bağımlılığının, dolayısıyla içeride yaratılan katma değer düşüklüğüne işaret etmektedir.

EBSO üyeleri 2012 yılında, 100 dolarlık üretimin, 35 dolarını, 2013 yılında 29 dolarını ihraç ederken, Türkiye genelinde bu rakam 27 dolar olmuştur. Bu üyelerimizin dışa daha fazla açık olduğu anlamına gelmektedir.

2013 YILI 100 BÜYÜK FİRMA DEĞERLENDİRMESİ

Finansal riskin göstergesi olan ve borçlanma oranı olarak adlandırılan borç/özsermaye oranı kaynak yapısını ortaya koymasından dolayı önemlidir. Zira firmaların finansman ihtiyacını özkaynaklarıyla mı yoksa borç yoluyla mı sağladığını ortaya koymaktadır.

Özsermaye yetersizliğinin firmalarımızın yapısal bir sorunu olduğunu biliyoruz. Ancak oranın %100'ü aşması durumu risklidir. Dolayısıyla grafik, son 3 yılda firmalarımızın borçlanma açısından risklerinin her yıl arttığına işaret etmektedir.

Borç/aktif oranı işletmenin yatırımlarının finansmanında ne ölçüde borç kullanıldığını ifade eder. %50'nin altındaki oranlar tercih sebebidir. 2013 ile birlikte riskin artarak devam ettiğini görmekteyiz.

KARLILIK ORANLARI (%)

Karlılık oranları bizlere işletme imkanlarının ne ölçüde etkin kullanıldığını gösterir. Satış karlılığında 2011 ile başlayan azalma eğilimi 2013 yılında da devam etmiştir. Artan satışlara rağmen, firmalarımızın azalan karlılıkları, işletmelerini büyütme, yeni yatırımlara yönelme, hatta bu alanda faaliyete devam etme konusunda iş dünyasının biraz daha çekingen davranmasına neden olmaktadır. Nitekim özel sektör yatırım harcamalarının 2012 yılında yüzde 4,9 oranında gerilemesi ve 2013 yılında da sadece binde 7 oranında artması bu durumu teyit etmektedir.

İSO 500 büyük sanayi kuruluşu çalışmasının yıllar itibari ile analizinin de Odamız sonuçları ile birebir örtüşmesi, üyelerimizin ülkenin dev firmalarından farklı bir yapı içinde olmadıklarını bir kez daha göstermektedir.

2013 YILI 100 BÜYÜK FİRMA DEĞERLENDİRMESİ

NET KAR DEĞİŞİM ORANI (%)	2010	2011	2012	2013
100 BÜYÜK FİRMA	%19	%14	%-6,9	%-25,4
BANKALAR	%8,7	%-10,3	%19,2	%5,1
500 BÜYÜK FİRMA	%36,3	%3,1	%2,4	-8,5

Bankaların kar ettiği noktada reel sektör ters yönde bir tepki vermektedir.

Finans kesiminde artarken reel sektörde kar marjının daralması üretimin sürdürülebilirliği ve üretici olarak kalabilmek açısından ciddi bir motivasyon sorununa işaret etmektedir.

Bunun ekonomimizin sürdürülebilir yüksek büyüme hızları yakalayabilmesi açısından yarattığı tehditler de gözden kaçmamalıdır.

BU VERİLER VE AÇIKLAMALAR ÇERÇEVESİNDE;

1. UZUN YILLAR YAŞANAN YÜKSEK FAİZ-DÜŞÜK KUR SÜRECİNİN, TÜRKİYE GENELİNDE OLDUĞU GİBİ İZMİR'DE DE SANAYİCİLERİ DİŞ KAYNAK KULLANMAYA YÖNLENDİRDİĞİ,
2. BUNA BAĞLI OLARAK TAŞINAN KUR RİSKİNİN , 2013 YILINDA REALİZE OLDUĞU VE SANAYİ KURULUŞLARINDA CİDDİ MİKTARDA KAMBIYO ZARARLARI OLUŞTUĞU,
3. MEVCUT ÜRETİM YAPISI İÇİNDE, ARTAN KURLARIN İHRACATÇI İÇİN BİR AYRICALIK YARATMADIĞI,
4. AYRICA 2013 YILINDA YAŞANAN EKONOMİK VE TOPLUMSAL TÜRBÜLANSLARA DA BAĞLI OLARAK YÜKSELEN FAİZ ORANLARININ FİRMALARIN YERLİ KREDİ MALİYETLERİNİ DE YÜKSELTTİĞİ,
5. DOLAYISIYLA SANAYİCİLERİN HEM KUR, HEM DE FAİZ ARTIŞLARINDAN KAYNAKLANAN İLAVE MALİYETLER ÜSTLENDİĞİ,
6. TÜM BU GELİŞMELERİN SANAYİCİ OLMAYI, ÜRETMEYİ ANLAMLI OLMAKTAN ÇIKARDIĞINI VURGULAMAKTA FAYDA GÖRÜYORUZ.

YOĞUNLUK, FIRSATLARI TEPMENİZE YOL AÇMASIN...

Teşekkürler